

TÁMOGATOTT DÖNTÉSHOZATAL

- A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékosság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

Magyarország Alaptörvénye XV. cikk (1)-(2)

- A támogatott döntéshozatal során a cselekvőképesség korlátozása nélkül kap döntési segítséget a belátási képességében korlátozott személy.

- (...) fogyatékos személy az, aki érzékszervi - így különösen látás-, hallásszervi, mozgásszervi, értelmi képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem bírta ki, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során.

(Fot. 4.§.)

2013 szeptemberében a kormány benyújtotta a [T/12099. számú törvényjavaslatot](#) a támogatott döntéshozatalról. Az új Ptk. (2013.V. törvény) a döntéshozatalukban akadályozott nagykorú személyekkel kapcsolatban utal a támogatott döntéshozatal lehetőségére. E jogintézmény szabályozására új, önálló törvény megalkotása szükséges.

Előzmények

A támogatott döntéshozatal olyan új jogintézmény, amely a cselekvőképesség korlátozására és a gondnokság alá helyezésre épülő jogvédelmi konstrukció egyik alternatívája.

Az [1998. évi XXVI. törvény](#) a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról (továbbiakban: Fot.) – komplex fogyatékosügyei szemléletet hordoz. A Ptk. 2001. évi módosítása (2001. évi XV. törvény a cselekvőképességgel, gondnoksággal összefüggő egyes törvények módosításáról) a cselekvőképesség megítélésének jogi szabályozásában paradigmaváltást jelentett, a magyar joggyakorlat ekkor szakított a hagyományos, XIX. századi kodifikációk modelljével. Erre azonban csak a magánjogi szabályozás szintjén került sor.

A 2014-ben hatályba lépő új Ptk. a [2013. évi V. törvény](#) a Polgári Törvénykönyvről, a [IX. címben rendelkezik](#) a cselekvőképességet nem érintő támogatott döntéshozatalról. A támogatót a gyámhatóság rendel ki külön jogszabályban meghatározott rendelkezések szerint. A támogató az érintett személy cselekvőképességének korlátozása nélkül nyújthat segítséget a döntések meghozatalában.

ENSZ EGYEZMÉNY A FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐK JOGAI RÓL

A 2000-es évek elején a nemzetközi fogyatékosügyei szervezetek kezdeményezésére az ENSZ keretein belül globális fogyatékosügyei egyezmény kidolgozása kezdődött meg. Ennek eredményeként az ENSZ közgyűlésén 2006. december 13-án New Yorkban elfogadták „A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló nemzetközi egyezményt” (továbbiakban: Egyezmény) és a jogérvényesítést elősegítő Fakultatív Jegyzőkönyvet. Az Országgyűlés elfogadta a [2007. évi XCII. törvényt](#) és ezzel Európában elsőként, a világon pedig másodikként ratifikálta az Egyezményt.

Az Egyezmény 12. cikkelye törvény előtti egyenlő jog- és cselekvőképességet követel meg a részes tagállamoktól. Ennek előfeltétele, hogy a helyettes döntéshozatali eszközök alkalmazásáról át kell térni a támogatáson alapuló eszközök használatára, ideértve a támogatott döntéshozatalt. A támogatott döntéshozatalnak biztosítania kell, hogy a fogyatékos személy teljes egészében megőrizze cselekvőképességét.

Az ENSZ Fogyatékossgal Élő Személyek Jogainak Bizottsága (továbbiakban: Bizottság) **2012 szeptemberében vizsgálta hazánk országjelentését**, amelyben a kormánynak arról kellett beszámolnia, hogy milyen intézkedéseket tett az Egyezményben meghatározott kötelezettségek teljesítése érdekében.

2012. szeptember 27-én a Bizottság elfogadta záró észrevételeit, amelyekben ajánlásokat fogalmazott meg a magyar kormány számára. A kormány jelentésével párhuzamosan a civil társadalom is elkészítette és elküldte alternatív jelentését a Bizottság számára. ([Fogyatékos személyek jogai vagy fogyatékos jogok?](#) – Magyar Civil Caucus, 2010.)

A Bizottság

- aggályosnak tekintette a cselekvőképességet kizáró gondnokság intézményének teljesen korlátozó gondnokság néven történő fenntartását a jogrendszerben;
- hiányosságként észlelte a fogyatékossgal élő személyek döntéshozatalának támogatását;
- javasolta, hogy az állam tegyen azonnali intézkedéseket annak érdekében, hogy a

helyettes döntéshozatal, a gondnokság intézményétől mozduljon el a támogatott döntéshozatal irányába;

- a magyar kormány a Fot. közelgő felülvizsgálata során építsen be a fogyatékossgal emberi jogi alapú megközelítésén alapuló, a pszicho-szociális fogyatékossgal élő embereket is magában foglaló, a fogyatékossgal és a fogyatékossgal élő személyekre vonatkozó definíciót.

ADATOK A GONDNOKSÁG ALATT ÁLLÓ SZEMÉLYEKRŐL

A [KSH 2011-re vonatkozó adatai](#) szerint Magyarországon a **fogyatékossgal élő emberek** száma 577 ezer fő, arányuk a népességen belül 5,7 százalék.

A **gondnokság alatt állók** (azaz a korlátozottan cselekvőképes, illetve cselekvőképtelen felnőttek, akiket a bíróság cselekvőképességet érintő gondnokság alá helyezett) **száma** Magyarországon **53830 fő** volt, ebből a kizáró gondnokság alatt állók aránya 58,2 százalék, korlátozó gondnokság alatt állók 41,8 százalék.

A 2011-ben a gondnokság alatt álló személyek 30 százaléka fiatalabb 39 évesnél. A nemek megoszlása 54 – 46 százalék (férfi-nő). Ezer nagykorú nőből 5,5 érintett gondnokság alá helyezéssel, a férfiaknál ez az arány ugyanakkor 7,3 fő.

KÜLFÖLDI SZABÁLYOZÁS

A cselekvőképesség teljes megvonását az alkotmányos alapjogokkal összeegyeztethetetlennek tartó **angolszász modell** mellett a **német/osztrák modell** jelenti a másik, szintén az értelmi fogyatékosággal élők döntési szabadságát szélesítő megoldást. A magánjogi reformokat végrehajtó államok e két modellt, illetve a kettő kombinációjával kialakított **vegyes modellt** alkalmazták jogalkotásuk során.

Az angolszász államokban elsőként a bírói szokásjog változása nyitotta meg az utat a cselekvőképtelenség felszámolása előtt, ezt követette a fogyatékosügyei törvények megjelenése, amelyek alapjogi alapon rögzítették a törvényi jogban a bírói gyakorlatban már kialakult változásokat.

A támogatott döntéshozatal modellje **Kanadából** származik, ahol az 1960-70-es évektől zajló reformfolyamat harmadik hulláma tart. Egyes államokban bevezették a támogatott döntéshozatal modelljét, vagy olyan intézményeket, amelyek a támogatott döntéshozatal elemeit vagy elveit hordozzák magukban. Ez a szemlélet arra helyezi a hangsúlyt, hogy a döntéshozatal folyamatát kell a képesség meglétéhez, vagy meg nem léteéhez kapcsolni, és nem a személyt. A modell kiemeli az egyének jogát az önrendelkezésre, feltételezi a döntési képességet és a döntési jogot, a döntéshozatalban kapott segítséggel biztosítja a törvény előtti egyenlőséget és egyben lehetetlenné teszi a diszkriminációt bármiféle fogyatékoság miatt.

A **skót** törvények szerint az intellektuálisan sérült emberek saját maguk jelölhetnek ki megbízottakat. A megbízottak egyik csoportja csak szociális és egészségügyi jellegű kérdésekben ad támogatást (pl. orvosi kezelés vagy a lakóhely megválasztása). A megbízottak

másik típusa tartós meghatalmazással rendelkezik, ők a sérült személy pénzügyeit és vagyontárgyait érintő kérdésekben segíthetnek a döntésben. A két szerep nem zárja ki egymást, tehát egy személy elláthatja mindkét feladatot egy időben.

A **svédországi** tapasztalatok azt mutatják, hogy a támogatott döntéshozatal nagymértékben csökkentheti a gondnokság alatt álló személyek számát. 1999-ben 3500 fő állt gondnokság alatt, és 40000 személynek volt támogatója. A választójog gyakorlásához is lehetőség van támogató igénybevételére.

Japánban a 2000-ben végbement reform új terminológiát hozott, a cselekvőképtelen és a részben cselekvőképtelen fogalmakat már nem használja a törvény. Helyettük három intézkedést ismer: a gondnokságot, a vagyonezelést és a támogatást.

A **német** polgári törvénykönyv felülvizsgálata során a cselekvőképességet kizáró és korlátozó gondnokságot felváltotta a támogatott döntéshozatal. Nagykorú személy csak ideiglenesen – pl. kómás állapottal járó baleset vagy súlyos alkoholos befolyásoltság esetén –, lehet cselekvőképtelen állapotú. A pszichés és pszichoszociális betegséggel élő emberek esetében a cselekvőképességet csak meghatározott ügykörökben korlátozzák, a segítő intézkedések bevezetésére csak akkor kerülhet sor, ha az érintett személy társadalmi érintkezéseiben jelentkeznék nehézségek, de akkor is csak végső esetben, ha más megoldás nem garantálná megfelelően a jogai védelmét.

Ausztriában a némethez hasonló rendszert vezettek be az osztrák polgári törvénykönyvben. A támogatott döntéshozatal jelenleg konkrétan nem létezik az osztrák szabályozásban, de „a legközelebbi hozzátartozók eljárása” hordozza magában a klasszikus TD elemeket. Az ausztriai jog nem ismeri a cselekvőképesség kizárását és a gondnokságot.

**CIVIL SZERVEZETEK A TÁMOGATOTT
DÖNTÉSHOZATALRÓL**

A **Központ a Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány** (Mental Disability Advocacy Center – [MDAC](#)) nemzetközi emberi jogi szervezet, amely az értelmi fogyatékosokkal és a pszichoszociális fogyatékosokkal kapcsolatos jogok érvényesítésének előmozdításáért dolgozik. Az MDAC a jogérvényesítés eszközeivel kívánja elérni az egyenlőség és a társadalmi befogadás megvalósulását.

A **Társaság a Szabadságjogokért** (TASZ) jogvédő és jogfejlesztő civil szervezet. Céljaik között szerepel a gondnoksági rendszer reformja, vagyis a támogatott döntéshozatal bevezetése és elterjesztése, a fogyatékos emberek választójogát korlátozó rendelkezések eltörlése. 2013 augusztusában – a Mental Disability Advocacy Centerrel és Gombos Gábor független szakértővel közösen – [véleményt tettek közzé a támogatott döntéshozatalról](#) szóló törvénytervezetről és a kapcsolódó törvénymódosítások első szövegváltozatáról. Megállapításuk szerint a tervezet koncepciójának nem sikerült túllépnie a gondnokság paradigmáján.

Források:

- [1998. évi XXVI. törvény](#) a fogyatékosokkal élő személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- [2007. évi XCII. törvény](#) a Fogyatékosokkal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről
- Az ENSZ Fogyatékosokkal Élő Személyek Jogainak Bizottsága Záró Észrevételei ([CRPD/C/HUN/CO/1](#))
- Gombos Gábor - Hoffman István - Könczei György - Nagy Zita - Szabó Gyula: A támogatott döntéshozatal elmélete és gyakorlata - [ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2009.](#)
- Gurbai Sándor: A Bizottság aggodalmát fejezi ki: ENSZ ajánlások a magyar kormány számára a fogyatékosokkal élő személyek jogait illetően. - In.: [Esély, 2012.6.](#)
- Hadi Nikolett: A fogyatékosokkal élő személyek alapjogai. Doktori értekezés. - [PTE ÁJK: Pécs, 2013.](#)
- Jakab Nóra: A cselekvőképesség elméleti hátteréről és a szellemi egészség jogáról – [www.mjsz.unimiskolc.hu, 2010.](#)
- Kálmán Zsófia – Könczei György: A Taigetosztól az esélyegyenlőségig. - Bp., Osiris, 2002.
- Fogyatékosokkal élő személyek – [2013/13. Infojegyzet](#)

Készítette: dr. Draskovich Edina
Képviselői Információs Szolgálat

Országgyűlési Könyvtár

E-mail: infoszolg@parlament.hu
Intranet: <http://infoszolg.ogyk.hu>
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486

Az információs jegyzet belső felhasználásra, az országgyűlési képviselők tájékoztatása céljából készült. A dokumentum az összeállítás elkészültének időpontjában fennálló aktuális helyzetet mutatja be. Az információs jegyzet szerzői jogvédelem alatt áll.